

Van Vilayeti – Belge No 1

Posted on 25/09/2015

HAYATTA KALAN GAREGİN GEVORGYAN'IN, VAN SANCAĞININ VAN KAZASINDA BULUNAN VAN-TOSP'UN AVERAK KÖYÜNÜN KATLIAMIYLA İLGİLİ TANIKLIĞI

21 Ağustos 1916, İğdir (İğdır)

Timar kazasından Averaklı Garegin Gevorgyan'ın anlattığına istinaden (45 yaşındadır):

Averak'ın 182 evi ve 1.150 sakini, Surp Stepannos adında bir kilisesi (1), bir okulu (yeni yapılı), 1.600 koyunu, 1.500 sığırı vardı. Köyün yıllık geliri 6.400 ölçü tahıl ve 10.000 bağ samandı.

Köyün bir kısmı yakılmıştır.

20 Temmuz 914'teki genel seferberlikte, 20-45 yaşındaki tüm erkekleri Averak'tan askere aldılar. Askerliğe elverişli herhangi bir kişi zamanında teslim olmadığında zaptiyeler, içinden herhangi bir eşya alınmasına izin vermeden evini yakarlardı. Mesela zaptiye Mahmat Kafoya (Vanlı), Yeğyazaryan Garegin'in evini, Sianos Manukyan'ın evini vs. yaktı. Seferberlikte, Averak'tan zorla 250 ölçü buğday, 200 ölçü arpa, 4 litre yağ, 8 ölçü bulgur, 80 koyun, 30 inek, 200 çift çorap toplayıp götürdüler (aynı Mahmat Kafoya). Zaptiyeler, Averak'tan zorla 25 Osmanlı lirası da aldılar. Karapet Harutyunyan, askerlikten muaf olmak için 41 Osmanlı lirası bedel ve yukarıda belirtilen Mahmat'a rüşvet olarak bir kile buğday vs. verdi.

7 Nisan 915 'te Vanlı Mahmat Bey, Köprüköylü¹ Ağa Bey, Vanlı Siya Bey (Kemal Bey'in oğlu)

ve Arif Bey (Tırkaşen'li) önderliğinde 2.000 Kürt ve düzenli ordu, üç top ve hükümet mavzerleriyle (küçük çap) silahlı olarak Averak'a saldırdı (şafakta). Köyün silahlı gençleri tüm gün boyunca karşı koydu, karanlık bastıktan sonra ise tüm halkla birlikte Van'a çekildiler. Bu çatışmada Averaklılardan toplam 50 kişi öldürüldü.

Averaklılar, 18 Temmuz 915'te Van ahalisiyle birlikte Kafkasya'ya göç etti. Berkri (Muradiye) vadisinde Kürtler saldırdı ve 4 kayıp verdiler. Tüm göç yolunda ise 400 kişi öldü.

Averaklılar, günümüzde Erivan'ın çevresindeki köylerde yaşamaktadır. Günümüzde, Averaklılardan 20 erkek memlekete dönmüştür.

1) Kilise, birinin "Voskeporik Avetaran", diğerinin ise "Tagavor Avetaran" olarak anıldığı iki eski elyazması Incil'e sahipti. Kilise ayrıca iki altın haç, 40 gümüş haç, iki gümüş dsındsğa (zil, müzik aleti), iki gümüş kışots (ekseni etrafında çevrilerek ses çıkartmaya yarayan madeni müzik aleti), iki gümüş sıkıh (ayın esnasında içine şarabın doldurulup kutsandığı kupa) ve iki gümüş burvara (buhurdanlık) sahipti.

Derleyen: Garegin M. Nerkararyan

EMA, fon 227, liste 1, dosya 426, yaprak 10, orijinal, el yazısı.

Ermenistan Ulusal Arşivi

Kedername

Osmanlı İmparatorluğu'nda Ermeni Soykırımı

1915

Hayatta Kalanların Tanıklıklarına Dair Belge Koleksiyonu

Belge Yayınları 2015

